

Секція : Менеджмент

ГУСЄВ ВЯЧЕСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВИЧ,

*к.е.н., професор кафедри державної служби та менеджменту
освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України
м. Київ, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Успішна реалізація програми розвитку інновацій, що визначено пріоритетним напрямом суспільних реформ в Стратегії сталого розвитку «Україна 2020» [1] і має стати визначальним фактором економічного зростання країни залежить від релевантного ресурсного забезпечення широкомасштабної генерації і поширення інноваційних процесів на всіх рівнях і в усіх секторах національної економіки. У цьому ресурсному забезпеченні, що включає інвестиційні, інформаційні, матеріально-технічні, фінансові та інші ресурси визначальну роль відіграє компетентнісне кадрове забезпечення організації та управління інноваційними процесами.

Звідси постає завдання перед вищою школою – сформувати у потенційних суб'єктів інноваційних процесів (зокрема, у підприємців, управлінських кадрів органів державної влади, на які покладені завдання реалізації державної наукової, науково-технічної та інноваційної політики) компетентності щодо теоретико-методологічних основ прогнозування, генерації, організації, розвитку інноваційних процесів і управління ними. Зазначена проблематика складає зміст науково-освітньої дисципліни «інноватика», яка є науковою основою і методологічним базисом такої освітньо-професійної дисципліни і предметного виду діяльності як «інноваційний менеджмент» (далі – І.М.) [2].

Зміст І.М. можна розглядати у трьох аспектах : галузь менеджменту, де досліджується управління інноваційними процесами; вид професійної діяльності щодо досягнення цілей інноваційного розвитку будь-якою організаційною структурою шляхом раціонального управління ресурсами забезпечення реалізації відповідних інноваційних процесів; спеціалізація освітньо-професійної підготовки фахівців для управління інноваційними процесами.

І.М. представляє собою одну з різновидностей функціонального менеджменту, об'єктом якого виступають різноманітні інноваційні процеси, що реалізуються в усіх галузях національної економіки. Теоретико-методологічною основою І.М. є положення теорії управління, загального менеджменту та інноватики, як галузі знань, що досліджує питання теорії інновацій та практичної організації інноваційної діяльності.

Звідси, науковий розвиток І.М. у певній мірі пов'язаний з розвитком цих наукових дисциплін. Водночас І.М. використовує міждисциплінарні підходи, що сформувалися завдяки використанню методологічних підходів, розвинених в низці прикладних, спеціальних і професійних дисциплін за напрямками функціонального менеджменту (виробничий менеджмент, інвестиційний менеджмент, маркетинг, стратегічний менеджмент, управління проектами, управління ризиками, фінансовий менеджмент та інші), з якими щільно пов'язаний і які мають разом з І.М. загальну теоретико-методологічну базу, термінологію, загальний програмно-цільовий метод управління.

Проблеми і завдання І.М. як галузі менеджменту полягають в розробці ефективних специфічних методів, механізмів, форм та засобів управління інноваційними процесами. У цьому аспекті І.М. уявляє собою систему знань про способи найбільш раціональної організації управління інноваційними процесами для досягнення стратегічних цілей інноваційного розвитку організації.

I.M. як вид професійної практичної діяльності має своїм змістом обґрунтоване цілепокладання інноваційного розвитку будь-якої організаційної структури, забезпечення інноваційного процесу відповідними ресурсами (інвестиційними, інтелектуальними, інформаційними, людськими, фінансовими, матеріально-технічними та іншими, що необхідні для реалізації інноваційного процесу) для оптимального досягнення цілей шляхом управління реалізацією відповідного інноваційного процесу та ресурсами його забезпечення. Враховуючи, що інноваційний процес уявляє собою достатньо специфічний, складний і різноманітний за своїм змістом об'єкт управління, то ефективне управління ним потребує спеціальних механізмів і форм управлінських впливів, як на сам інноваційний процес, так і на його об'єкти та суб'єкти. Саме це і має забезпечити I.M. Крім цього, I.M. має врахувати науково-технологічні, економічні, організаційно-управлінські, правові, соціально-психологічні фактори, які впливають на реалізацію інноваційного процесу і здійснити регулювання цих факторів.

Метою I.M. як освітньо-професійної дисципліни є формування цілісної системи компетентностей щодо інновацій та механізму управління ними, набуття навичок управління інноваційними процесами на підприємстві, в галузі, регіоні та в країні. I.M. націлений на формування творчої особистості потенційного суб'єкту інноваційних процесів, для якого характерним є професійні знання, вміння та практичні навички, комунікації в команді та особиста відповідальність за реалізацію управлінських рішень. Постійне удосконалення компетентностей, оновлення їх знаннєвої складової в системі неперервної освіти становлять основу креативної самореалізації фахівця в інноваційній сфері діяльності.

За теперішніх умов господарювання потрібні фахівці нового типу, які крім високої професійної підготовки в предметній галузі своєї діяльності, мають здатність до управлінської та підприємницької діяльності,

установлення ділових контактів і відмічені компетентністю та схильністю до інноваційної діяльності, вміють працювати в інформаційному просторі. Саме ці якості фахової підготовки у загальному вигляді встановлені Національною рамкою кваліфікацій [3], за дескрипторами : «Знання», «Уміння», «Комунікація», «Автономність і відповідальність», але для І.М. мають бути деталізовані.

Підготовку фахівців з І.М. згідно з діючим законодавством («Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [4]) передбачено здійснювати за спеціалізацією «Менеджмент інноваційної діяльності» за освітньо-професійною програмою вищої освіти спеціальності «Менеджмент» (074) в галузі знань «Управління та адміністрування» (07).

Водночас, елементи дисципліни «Менеджмент інноваційної діяльності», що поєднані в модуль або за окремою темою, доцільно викладати за напрямками спеціальностей споріднених зі спеціальністю «Менеджмент» в галузі знань «Управління та адміністрування» спеціальності : 071 «Облік і оподаткування»; 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»; 074 «Публічне управління та адміністрування»; 075 «Маркетинг»; 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Разом з тим, світова практика доводить, що більш ефективна перепідготовка фахівців з І.М. забезпечується для осіб, які вже мають вищу освіту разом із досвідом практичної інноваційної діяльності. За результатами перепідготовки ці фахівці отримують другу вищу освіту.

Крім освітньо-кваліфікаційних рівнів повноцінної підготовки фахівців з І.М., що здійснюється за уніфікованими освітніми стандартами мають бути пропозиції широкого спектру освітніх послуг у формі організації короткотермінового навчання, як підвищення кваліфікації, за окремими актуальними темами інноваційної діяльності, що затребувані її практикою. Зокрема це може бути: розроблення та управління

інноваційними проектами, венчурне фінансування інноваційної діяльності, оцінка об'єктів прав інтелектуальної власності, маркетинг інновацій та інше.

Підготовка фахівців за спеціалізацією «Менеджмент інноваційної діяльності», яка покладається на вищі навчальні заклади (ВНЗ), водночас виступає детермінантом якісних змін у самих цих закладах. Ці зміни пов'язані із виконанням експертно-консультативних, інжинірингових, науково-дослідницьких функцій вищого навчального закладу, які інтегруються разом із його традиційною освітньою функцією. Виконання ВНЗ зазначених нових функцій може бути успішною за умов розвитку при ньому відповідної розширеної інноваційної інфраструктури (технопарк, науковий парк, інноваційні центри, бізнес-інкубатори та інше), а також залучення до роботи в цій інфраструктурі науково-педагогічного персоналу, студентів, слухачів ВНЗ.

Цілі спеціалізації «Менеджмент інноваційної діяльності» включають: опанування слухачами методологією пошуку науково-технічної розробки або організації її створення чи розробку організаційно-управлінського рішення, що мають інноваційні перспективи ринкового або суспільного споживання, організацію їх серійного виробництва (або впровадження у сферу послуг чи сферу управління) з одночасною підготовкою збута виробленої інноваційної продукції та закріплення на ринку завдяки її високої якості і конкурентоспроможності. Досягнення таких цілей передбачає врахування різного роду факторів, серед яких можна визначити такі основні: орієнтація науково-технічних розробок на ринок та їх інноваційні перспективи, спроможність організації до інноваційного розвитку (технологічна база, кваліфікація персоналу, фінансово-економічне обґрунтування відбору та фінансування інноваційного проекту, креативність менеджменту організації та його спроможність забезпечити ефективне управління інноваційним проектом).

І.М. включає сукупність функцій та процедур, які складають алгоритм управління інноваційним процесом. Враховуючи, що переважною організаційною формою реалізації інноваційного процесу виступає науково-технічний проект та комплементарний з ним інноваційний проект, то загальні функції менеджменту, як планування, організація, мотивація та контроль, що є також функціями ІМ., але в ньому набувають специфічних ознак проектно-орієнтованого управління.

Структурно-логічна схема викладання циклу нормативних дисциплін за освітньо-професійною програмою спеціалізації «Менеджмент інноваційної діяльності» підготовки магістра має забезпечити професійну та практичну підготовку фахівця для управління інноваційним процесом в усіх предметних сферах його генезису та поширення, а також управління ресурсами забезпечення його реалізації. Цей цикл включає такі дисципліни: Методологія наукових досліджень (для набуття вміння організації дослідницької діяльності); Інноваційна економіка (для формування системних знань щодо сутності інноваційного розвитку економіки та суспільства і практичних навичок щодо спроможності їх реалізації в різних сферах людської діяльності); Інтелектуальна власність (для оволодіння знаннями та практичними навичками у сфері охорони, захисту та використання об'єктів інтелектуальної власності); Трансфер технологій (для оволодіння знаннями та практичними навичками у сфері технологічного аудиту, трансферу технологій, введення до господарського обігу об'єктів прав інтелектуальної власності); Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства (для оволодіння знаннями та практичними навичками щодо розробки та реалізації стратегій у швидко змінному середовищі, розвитку інноваційного потенціалу підприємства); Фінансовий менеджмент (для формування знань і навичок щодо комплексного управління фінансовими аспектами інноваційної діяльності підприємства); Креативний менеджмент (для формування інноваційної

культури та креативного мислення, оволодіння інструментарієм творчого підходу до вирішення інноваційних задач, набуття знань і навичок в області креативного середовища і створення креативної організації); Інформаційні системи в інноваційній діяльності (для оволодіння знаннями про сучасні інформаційні технології і формування уміння їхнього використання в управлінні інноваційними процесами); Управління інноваційними проектами (для набуття знань та вмінь щодо управління інноваційним проектом, використання інструментальних засобів щодо його управління та проведення експертизи); Управління процесом розробки і освоєння виробництва нових продуктів (для формування комплексних знань та вмінь управління процесом наукових досліджень, розробок та організації виробництва нових продуктів); Маркетинг інновацій (для формування знань в галузі маркетингу інноваційних продуктів та практичних вмінь щодо просування нововведень на ринок товарів і послуг).

Наведений зміст освітньо-професійної спеціалізації «Менеджмент інноваційної діяльності» віддзеркалює проблематику інноваційного менеджменту, як виду практичної діяльності.

Література

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" від 12.01.2015 р. №5/2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>
2. Инноватика / Б.В. Гринев, В.А. Гусев – Харьков : «ИСМА», 2010. -352 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 р. № 1341. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.04. 2015 р. N 266. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>